

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

DIRECTOR D. ALEXANDRESCO

PRIM-REDACTOR ION N. CESĂRESCU

A B O N A M E N T U L

Pe an, în România	30 lei
6 luni	16 „
3 luni	8 „
Străinătate : 40 lei pe an, 20 pe 6 luni	

A P A R E

De două ori pe săptămână sub redacțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte

REDAȚIA & ADMINISTRAȚIA

București, CALEA RAHOVEI — 5

Lângă Palatul Justiției

TELEFON No. 748

S U M A R

Legiferarea în parlamente și în special în parlamentul român, de d-l I. Tanoviceanu ;

JURISPRUDENȚĂ :

Curtea de casație, s. I: *Firma Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft din Berlin* cu A. Braunstein ;

Idem, s. III: *Ministerul de Finance* cu Miltiade Barbu ;

Tribunalul civil din Nancy: *Despre cheltuielile de înmormântare*, cu o Observație de d-l D. Alexandresco ;

Bibliografie.

Legiferarea în parlamente și în special în parlamentul român

(Urmarea a 5-a) (*)

A doua propunere pe care am făcut-o sub formă de amendament la art. 90 e cu mult mai importantă.

Am cerut ca să nu mai fie rotațiune, adică să nu se mai schimbe judecătorii Curții de casație de la o secțiune la alta. De la începutul cuvântării mele am înțeles dintr-o întrerupere a d-lui gen. Lahovari, ministrul de externe, care va fi soarta amendamentului ce propuneam. Când am spus că în Franția de și rotațiunea este prevăzută în lege, totuși în fapt de la 1815 membrii Curții de casație nu mai trec de la o secțiune la alta, d. gen. Lahovari m'a întrerupt spunând că nu felicită Curtea de casație franceză pentru aceasta. Am continuat totuși să lupt pentru o propunere pe care o socoteam de cea mai mare utilitate pentru justiția țării, cu riscul chiar de a displace băncei ministeriale.

Iată cum am motivat suprimarea rotațiunii la Curtea de casație.

Curtea de casație are de misiune să facă unitate de jurisprudență în țară, și unitatea de jurisprudență nu se poate realiza cu un personal care se schimbă neconținut pe fie-care an. Dacă pe lângă schimbările care se produc prin moarte și prin punerea la retragere pentru limită de vîrstă la această instanță mai mult de cât la

ori-care alta, se vor mai adăoga și schimbările prin trecerea de la o secțiune la alta, evident că nu vom mai avea unitatea de jurisprudență cea ce va lovi și în prestigiul acestei înalte instanțe și în scopul chiar pentru care ea a fost creată. La noi în unele cestiuni, de exemplu în privința jurământului *more judaico*, Curtea de casație și-a schimbat de 4 ori jurisprudența în scurtul timp de când a fost înființată, pe când nu cunoșc o singură cestiune în care Curtea de casație francesă să și fi schimbat de 4 ori jurisprudența în intervalul de un secol de când ea aplică codul civil actualmente în vigoare.

Spre a convinge Camera m'am servit și de autoritatea doctrinei.

«Rotațiunea — zice Garsonnet — nu este în uz la Curtea de casație cu toate că art. 66 al legii din 27 Ventose an VIII, care o prescrie n'a fost nic-o dată desființat ; ea nu s'a făcut din 1815, și ordonanța din 15 Ianuarie 1826, care reglementează azi serviciul Curții tolerează prin tăcerea sa această derogare la lege, pentru că ea nu conține nici-o dispozițiune relativă la rotațiune. De altmintrelea, trecerea periodică și obligatorie a membrilor Curții prin toate camerele succesiv, ar fi direct opusă scopului pentru care Curtea de casație a fost înființată. Ar fi contradictor a urmări fixitatea jurisprudenței și de a confia grija de a o stabili unui personal mobil și neconținut reînnoit» (1).

Aproape literalmente aceleași cuvinte le zice, în tratatul său de procedură și d. H. Bonfils, (2) decanul facultății de drept din Toulouse, de aceea nu-l mai reproduc aici.

Voți mai cita însă pe d. Crépon, consilier la Curtea de casație franceză, care în opera sa «Du pourvoi en cassation» ne spune :

«Principiul absenței rotațiunii găsește justificarea sa în natura chiar a lucrurilor. Când un corp judiciar are ca principala sa misiune de a

(1) Garsonnet. Traite de procédure. Paris 1882. T. I, §, XXXIX, p. 159.

(2) H. Bonfils Traité de procédure. Paris 1885, No. 127 pag. 61.

(*) Vezi *Curierul Judiciar* No. 2, 4, 6 și 11 din 1906.

stabili uniformitatea în jurisprudență, e o condiție esențială ca el însuși să rămână cât mai mult posibil, uniform în compunerea sa. Fie-care secțiune a Curții de casațiune are un rol particular de îndeplinit, regule, tradițiuni care îi sunt speciale; cum oare s'ar putea asigura menținerea acestor regule și tradițiuni atât de necesare buneî îndepliniri a lucrării prin schimbarea neconținută a oamenilor însărcinați să fie păzitorii ei? Ce folos s'ar putea trage impunând magistraților care au consacrat viața lor studiului și aplicărilor dreptului civil, obligațiunea de a se face de azi pe mâine criminaliști și reciproc?»⁽³⁾.

Același lucru s'a zis și în țara noastră de regretatul Tocilescu care, dupe ce expune argumentele autorilor francezi în contra rotațiunei la Curtea de casațiune adaogă:

«La noi una din principalele cause care fac ca foarte multe decisiuni ale acestei Curți supreme să fie atât de contradicătoare una alteia asupra aceluiași punct de drept, nu o putem atribui de cât sistemului rotațiunei judecătorilor. Abia mai este de nevoie a spune aci, că prea multe decisiuni contradicătoare micșorează autoritatea morală a Curței, adică însuși principala forță a acestei înalte instituțiuni⁽⁴⁾.

Iată ce spun autorii și părerea mea este că ei au dreptate.

Superioritatea și progresul se obține între altele și prin divisiunea ocupațiunilor, care face pe cineva mai apt de oficiul său.

Priviți în învățămînt. Profesorul primar predă toate materiile școlăii, cel secundar toată istoria naturală, or toate matematicile, cea ce este deja o mică specializare, cel universitar e specializat numai în o singură știință sau chiar în o parte a științei, cum ar fi de exemplu chimia organică, or dreptul comercial maritim.

Nu mai prin specializare ajunge omul la cele mai înalte trepte ale științei, și, dupe cum un medic care se ocupă de toate ramurile științei medicale, nu poate ajunge la nivelul medicilor specialiști, tot astfel juristul care se ocupă de toate ramurile dreptului, nu poate cunoaște pe nici una cum se cuvine. Dar dacă în medicină nu e mare pericol ca pe lângă specialiști, să avem și pe preținșii universalii, de oare-ce fie care este liber să-și aleagă medicul la cas de boală grea, nu tot așa este cu judecătorii supremi care ne sunt impuși aceeași tutulor. Și, nu trebuie uitat, că judecătorii de la Curtea de casațiune, sunt ultima speranță

a celui care se cred nedreptățiți, și că greșelile lor sunt absolut ireparabile.

Dacă specialitatea e necesară pentru aprofundarea științei, ne întrebăm cum vor deveni specialiști consilierii casațiunii în o ramură oare-care a dreptului acum mai ales când sunt trei secțiuni?

Inchipuți-vă de exemplu un judecător care prin tragere la sorț cade în 1905 la sect. III-a, într'un an sau doi, cât rămâne la această secțiune el se deprinde cu materiile de contencios administrativ ale acestei secțiuni, în urmă el trece la secțiunea I-a unde poate rămâne un 1 an sau doi resolvând afaceri civile, trece la secțiunea II-a, și rămâne și acolo 1 an sau 2, resolvând afaceri penale, și dupe 3, 4 sau 5 ani, revine la secțiunea III-a spre a relua studiul materilor cu care se îndeletnicise câți-va ani mai înainte.

Și aceste peregrinațiuni științifice se întâmplă la o etate la care cine va nu poate să aibă nici plăcerea, nici putere de muncă care a avut'o la începutul carierii sale. Nu e oare barbar a pretinde unui om o muncă excesivă tocmai atunci când etatea și serviciile trecute dau dreptul la o mai puțină muncă? Și e oare în interesul public ca, în loc de judecători specialiști în penal, specialiști în civil, și specialiști în materiile administrative, să avem judecători universalii, care din toate știu câte ceva, și din nimic nu știu atât cât trebuie și cât ar putea obține prin specializare?

Deja e o nenorocire unitatea de justiție civilă și penală la instanțele de judecată, aproape toți jurisconșulții din consiliul de Stat frances, au combătut'o, cu toată susținerea ei obstinată de împăratul Napoleon I. De ce am întinde noi această lipsă de specializare și la instanța de casare, ultimul și supremul recurs în contra interpretărilor greșite ale legii de către instanțele de judecată. Noi, care am adoptat aproape în totul organizarea judecătorească franceză, pentru-ce să ne depărtăm de ea tocmai în una din cele mai înțelepte dispozițiuni ale sale? Și trebuie să notăm că, această specializare la instanța de casare, care lipsește la instanțele de judecată, a început în Franța în 1815, adică îndată după căderea Impăratului Napoleon I, și poate ca o protestare energică a celei mai înalte instanțe judecătorești franceze, în contra nerațiionalei unități de justiție civilă și penală a împăratului.

Mărturisesc că nu văd absolut nici-un motiv ca să ne deosibim în această privință de Francezi. Să examinăm pe cele invocate de acei care au combătut amendamentul meu.

Mai întâi și de astă dată prietinel B. Păltineanu—se putea oare ca un prietin, mai ales nepreparat, să nu-ți dea un pic de ajutor? — mai

(3) Crépon. Du pourvoi en cassation. Paris 1892. T. I, No. 252.

(4) G. Tocilescu, curs de procedură civilă, Ian. 1887, t. III, p. 123, nota 1.

ntăi prietinel B. Păltineanu, când am afirmat că nu există un singur jurisconsult în Franța, care să critice Curtea de casațiune pentru că nu mă aplică rotațiunea membrilor săi, m'a întrerupt cu cuvintele: Nu ne vine să credem. L'am rugat atunci să găsească vre-un jurist frances care să susțină principiul rotațiunii la Curtea de casațiune, sau să critice Curtea fiind-că nu-l aplică, și până azi n'am avut nici-un răspuns, de și în vacanță a avut destul timp ca să 'și justifice insinuațiunea că ași fi afirmat Camerii o inexactitate.

Rămâne dar bine constatat că în Franța toată lumea e în contra rotațiunii la Curtea de casațiune, cu toate că ea este înscrisă în lege.

Acela însă care a combătut amendamentul este d. I. Lahovari, ministrul domeniilor, de și ministrul justiției fiind present, cred că ar fi fost mai nemerit să-l lase pe dînsul să se pronunțe asupra amendamentului.

Care sunt argumentele d-lui Ioan Lahovari?

Mai întâi d-sa spunea că, nu voește să se introducă considerațiuni politice în numirea membrilor Curții de casație, că una din secțiuni având legături strânse cu politica, este temere că numirile se vor face la acea secțiune pentru a-și asigura majoritatea politică în acea secțiune.

Acest prim argument nu m'a convins.

În adevăr presupunând că ar fi secțiuni la Curtea de casațiune legate cu politica și că în acele secțiuni judecătorii și-ar uita datoria lor de căpetenie de a judeca fără ură or simpatie, ce ar împedeca pe miniștri ca să facă numiri inspirate de considerațiuni politice menținându-se sistemul rotațiunii? Din contra tocmai din cauza sistemului rotațiunii, miniștrii ar avea interes să facă *toate* numirile la Curtea de casațiune pe considerațiuni politice, de vreme ce ori care judecător poate prin rotațiune să treacă la secțiunea politică.

Cu alte cuvinte suprimându-se rotațiunea numai numirile la secțiunea politică ar fi infectate de considerațiuni politice, pe când menținându-se rotațiune *toate* numirile, la *ori-ce* secțiune, vor fi infectate de aceste considerațiuni. Și o dată ce toate numirile pot fi făcute din considerațiuni politice, nu se poate oare ca prin jocul capricios al întâmplării, să se adune la secțiunea politică majoritatea detestabilă de care se teme d. Lahovari?

Că va sta numai un an sau doi, nu știm, dar oare nu e destul un an sau doi, pentru a face o mulțime de rele inspirate de considerațiuni politice?

Un al doilea argument al d-lui Lahovari, mărturisesc sincer că m'a mirat.

Eū afirmasem că rotațiunea la Curtea de casațiune presintă marele inconvenient că împedica

unitatea și fixitatea jurisprudenței, ceia ce lovește în prestigiul Curții. D. Lahovari a contestat această afirmațiune spunând că vorbește din experiență personală, și că Inalta Curte de casațiune română, nu are atâta variațiune în jurisprudență cum afirmasem eū. Nu voi discuta acest punct, de oare-cé articolul present adresându-se la juriști, ei știū și pot să judece foarte bine cine are dreptate relativ la fixitatea jurisprudenței Curții noastre de casațiune; mă mărginesc numai să spun că dacă mă înșel în aprecierea mea, sunt în buna companie a regretatului meu coleg George Tocilescu.

Ceia ce m'a mirat însă în argumentațiunea d-lui I. Lahovari, este că d-sa a căutat să probeze înaintea camerei că tocmai sistemul fixității secțiunilor ar provoca nestabilitatea jurisprudenței. Voi reproduce textual argumentarea d-lui Lahovari, spre a nu se zice că am căutat să o slăbesc or să o denaturez.

«Dar vedeți ce se poate întâmpla cu sistemul d-voastră⁽⁵⁾. Curtea sect. I civilă, spre exemplu, 'și formează jurisprudența într'un sens. Se întâmplă că nesupunându-se Curtea de apel, revine a-facerea în secțiuni-unite. Cele-l'alte două secțiuni se pronunță și fixează jurisprudența în sensul contrariū. Imediat dupe acea membrii secțiunii I i-namovibili 'și mențin părerile și revin la vechea jurisprudență, și așa am ajunge la acest rezultat cu teoria d-lui Tanoviceanu, că pe când azi odată cesiunea resolută în secțiuni-unite, deciziunea dată face jurisprudență, s'ar putea întâmpla *un adevărat scandal juridic*, că secțiunile-unite să aibă o jurisprudență și secțiunea civilă alta.

«Vedeți dar, că s'ar putea aduce o atingere gravă tocmai la aceia ce urmăriți, stabilitatea jurisprudenței și autoritatea decisiunilor înaltei magistraturī».

Nu știū ce să zic de această argumentațiune. A susține că fixitatea secțiunilor Curții de casațiune ar putea să lovească în stabilitatea jurisprudenței, și prin urmare în autoritatea decisiunilor înaltei magistraturī, îmi pare o idee paradoxală, mai paradoxală de cât toate paradoxele lui Proudhon. Mă mir cum o inteligență așa de aleasă n'a cugetat că sistemul fixității, pretins al meu, durează de aproape un secol în Franța, și departe de a lovi în stabilitatea jurisprudenței, și de a provoca, «*un adevărat scandal juridic*», dă din contră cele mai bune rezultate. Mă mir iarăși cum se poate ca d-l Lahovari să considere scandal juridic faptul că secțiunile-unite ar fi de o altă părere de cât o secțiune izolată. Acest lucru se poate

(5) D. Lahovari se înșeală. nu era acesta sistemul meu, ci sistemul Curții de casațiune frances aprobat de toți jurisconsultii.

întimpla atât în Franța, fără rotațiunea judecătorilor, cât și la noi unde există rotațiunea judecătorilor, căci nu e de mirat ca în trei secțiuni-unite majoritatea să fie de altă părere de cât majoritatea din o singură secțiune. În orî-ce cas răul dacă există e inevitabil. Pe când din contră e destul de trist ca aceiași secțiune civilă de exemplu, să-și schimbe jurisprudența dintr'un an într'altul numai fiind-că s'aŭ schimbat judecătorii ce compunea acea secțiune. Lucrul acesta se poate evita, și de aceea trebuie evitat, cu atât mai mult cu cât decisiunile în secțiuni-unite fiind foarte rare deosebiri de vederi între secțiunile-unite și fie care secțiune sunt și ele foarte rari, pe când decisiunile de secțiuni fiind lucru obișnuit și de toate zilele, adese-orî se poate întimpla ca o secțiune să-și schimbe jurisprudența din cauza rotațiunii judecătorilor.

D. Lahovari a căutat în fine să combată și argumentele necesității specializării, spunând că sunt membri la Curtea de casație care sunt numiți acolo de 15, 18 și 20 de ani, și un membru care și petrece viața pe fotoliul acestei Inalte Curți, are destulă vreme să studieze, să înțeleagă și să stăpânească cestiunile de diferite ordine ce se presintă, fie că sunt de drept civil, fie de drept penal sau de drept administrativ.

Ce să răspunzi la astfel de raționamente?

După d. Lahovari un profesor universitar, care ocupă, nu 15, 18 sau 20 de ani o catedră universitară, ci 30 sau 40 de ani, ar putea fi un bun profesor pentru toate materiile care se predează la o Facultate, de oare ce în 30 sau 40 de ani are destulă vreme ca să studieze, să înțeleagă și să stăpânească toate materiile ce se preda la Facultate.

Noi aceia care am consacrat întreaga viață studiul unei singure ramure a dreptului, știm cât de vastă e știința, și cât de absurdă e pretențiunea celui care crede că posedă bine o ramură a dreptului, iar d. Lahovari, crede că se poate ca aceiași persoană să fie stăpână pe toată știința dreptului.

Dar de ce să zic că d-sa crede astfel de lucruri? Ministrul domeniilor e prea cult și prea inteligent pentru ca să creadă lucruri absurde; de ce le-a spus însă? De sigur fiind că tema pe care o susține era o temă greșită, și o temă greșită nu se poate susține de cât prin argumente false.

Acestea sunt toate argumentele ce s'aŭ adus contra suprimării rotațiunii la Casație.

Or cine va conveni cred că ele nu sunt de loc convingătoare, și că nu cu astfel de argumente se poate combate o măsură de organizare judecătorească aprobată de toată lumea în Franța. Și când vedem, că Curtea de casație franceză de

aproape un secol *trece peste litera legii*, pentru a se pune de acord cu spiritul ei, nu ne e permis nouă ca să nu ținem seamă de acest fapt pe atât de înțelept pe cât este de caracteristic, și să nu punem legea în conformitate cu spiritul instituțiunei pe care o legiferam.

* * *

Am terminat. Și din această lungă expunere se vede că n'am reușit în nici una din propunerile mai importante ce am făcut.

Care e dar utilitatea de a studia proiectele propuse de guvern și de a lucra la ameliorarea legilor ce se votează de parlament?

Depinde; este și aici o erarhie.

Dacă ești un simplu deputat or senator poți obține îndreptarea virgulelor sau chiar schimbarea unui cuvînt impropriu. Dacă din fericire ești un om cu oare care situațiune politică poți propune un amendament de oare care importanță, și în fine, dacă ocupi o înaltă situațiune politică, preparat or nepreparat, ai nu numai dreptul de a propune orî ce, dar și probabilitatea că propunerile tale vor fi primite sau cel puțin tratate, cu multă deferență.

În definitiv, această constatare pe mine unul personal nu m'a supărat. Și zic aceasta, nu din cauză că aspir la gradele înalte care ți dau dreptul de a vorbi nepregătit, sau chiar, la drepturile mai modeste ale bărbatului politic de mîna a doua, ci fiind-că, văzînd că am muncit de geaba, mă cred dispensat de a mai munci în această direcțiune.

Cei care mă cunosc știu că am ocupațiunii la care timpul departe de a prisosi, nu e nici o dată în destul, așa în cât dorința de a lucra, care de sigur că nu e un cusur la omul public, poate fi satisfăcută și fără a lucra zadarnic pe terimul legiferatiunii. Și chiar de aș suferi de dorința penelor frumoase, am catedra universitară și condeiul cu care scriu, grație cărora, dacă am oare care valoare, pot strînge or câte pene frumoase voi vrea, iar dacă nu am, de sigur că nu voi reuși să le capăt nici pe terenul legiferării.

Îmitînd cuvîntul și atitudinea unui însemnat bărbat politic, pot fi și eu la cameră un simplu mame-luc în cestiunile de legiferare, lăsînd pe cei mai bine pregătiți și ca experiență și ca studiu, să îmbogățească cu producțiunile lor colecțiunea legilor noastre.

Personal, dar, nu pot fi supărat pentru această iconomisire a timpului și a muncii mele.

Ca Român însă și ca om care iubesc țara mea, nu pot de cât să regret, văzînd că într'însa domnește încă ideea greșită că cei mai distinși politicieni sunt în același timp cei mai buni legislatori. S'a zis că una din marile erori ale filosofilor se-

colului al XVIII-lea era că ei credeau în omniputența și universalitatea legilor. Ei bine! eroarea noastră de căpetenie este că noi credem în omniputența și universalitatea bărbaților politici.

Un distins om politic, e considerat ca distins în orî ce ramură și-ar manifesta activitatea sa. Dacă face avocatură el este eo ipso un avocat de frunte, dacă voește să ia parte la confecționarea legilor, el este socotit printre cei mai apți, dacă e un profesor, nimēnuî nu-î trece prin minte un singur moment că ar putea fi un profesor slab.

Omul distins politic în România conduce bine toate ministerele, vorbește cu competență în toate cestiunile, are toate talentele, el este în fine un Pic de la Mirandola modern.

Aceasta nu se întâmplă în alte țări.

Priviți de exemplu Franța. Sunt acolo mari avocați, mari financiarî, mari politici, mari inginerî, dar nu *mari universalî* ca la noi.

Pentru ce?

Fiind-că acolo e o țară civilisată care știe ce însemnează divisiunea ocupațiunilor.

În Franța se înțelege, de exemplu, că bărbatul politic n'are timp, și nici chiar nu e specialitatea sa, să se ocupe cu amănunțirile legilor; acolo redacțiunea și cestiunile de amănunt se lasă pe seama specialiștilor, care au mai mult timp și mai multă competență, iar omul politic se mărginește să fixeze direcțiunea și punctele principale ale legii, pentru ca ele să nu fie în desacord cu politica generală pe care o urmărește.

Și așa procedează toate țările civilisate care lucrează pentru îmbunătățirea legislațiunei, pretutindeni se adresează la juriconsulți pentru confecțiunea legilor, iar nu la oamenii politici.

În Italia G. Zanardelli, fostul ministru de justiție, voind să se folosească și de luminile doctei Germanii la confecționarea codicelui penal, s'a adresat la profesori, iar nu la bărbații politici; eî posed de pildă, scrisoarea autografa din 19 Dec. 1888 a lui Zanardelli, către Hermana Seuffert fostul profesor, acum încetat din viață, de la Universitatea din Breslau, prin care-î mulțumește, și declară că se va folosi, de observațiunile sale asupra proiectului de codice penal italian; nu cred că se va găsi vre-o dată o scrisoare a lui Zanardelli, sau a unui alt ministru italian, care să fi cerut sfaturî ilustrului Bismark pentru confecționarea vre-unei legi!

Ast-fel se procede în țările civilisate, și de aceea producțiunile lor legislative, cel puțin sub punctul de vedere alor amănuntelor și al tehniceî, sânt cu mult superioare alor noastre. Nici-o dată, de exemplu, nu se va ajunge într'o țară civilisată la rezultatul acesta absurd ca tentativa de furt simplu să fie pedepsită, iar tentativa de furt

calificat, să scape de pedeapsă, cum a fost la noi în timp de mai bine de 20 de ani!

* * *

Și acum este cred timpul, să conchidem.

Nu știu care va fi părerea juriștilor care vor fi avut răbdarea și buna-voijnță să citească până la capăt acest articol.

Acei care vor crede că n'am avut dreptate în propunerile mele, sânt liberi să tragă conclusiunile ce vor crede de cuviință, eî voi trage pe ale mele în ipotesa, pe care o cred permisă, că am avut dreptate în una sau mai multe din aceste propunerî.

Nici-una din propunerile mele n'a fost primită, nici chiar aceia a cărei dreptate a fost recunoscută de însăși ministru respectiv.

Care e conclusiunea logică a acestei constatări?

Aceia că, omul de știință n'are ce căuta printre oamenii politici și că nu poate să le aducă nici-un serviciu, afară dacă se metamorfozează el singur în om politic. Altmintrelea, fie-care vorbește o limbă diferită, nici el nu-î înțelege pe dēnșii, nici dēnșii nu-l pot înțelege pe el. Este tocmai faimoasa păreche de tablouri reprezentând unul pe un neguțator și altul pe un artist, ambii neputând să-și înțeleagă gusturile, și purtând inscripțiunea ironică: cel dintâiu *Parlez lui d'art!*, iar cel de al doilea, *Parlez lui d'argent!*

În zadar te-ar apropia cultura și identitatea de credințe publice, în zadar chiar ar fi legăturile unei perfecte stime și orî-care alte legături; e mai mare depărtare între un om de știință și un om politic, de cât între doi adversari politici care ar fi vrăjmașii cei mai neimpăcați. Adversarii politici se combat dar se înțeleg perfect unul pe altul; or-cât de vrăjmași ar fi, dar au un punct comun, terenul pe care se luptă, și, uneori, chiar armele și procedurile de luptă, de care se servesc, pe când între omul politic și omul de știință este un abis, o lume întregă de separațiune. Omul politic nu dă omului de știință de cât rolul de instrument al planurilor sale, de pildă Bismark care a știut să se servească la timp de un Wirchov, și de un Bluntschli, omul de știință la rindul său nu privește pe omul politic de cât ca un interesant obiect de studiu, de exemplu, un Nicomede Bianchi, pe Cavour. Nici o comunitate nu există între aceste două genuri de oameni, a căror mentalitate e atât de diferită în cât se poate considera una ca antitesa celei-l'alte.

Uu vechi și bun prieten, om politic însemnat îmi spunea ironic că am mare simț politic, fiindcă, după părerea sa, făcusem o mare greșală cu un act, care mie nici prin gând nu-mi trecuse, și nici acum nu cred că erea un act politic. Prietinel meu, poate că avea dreptate; pe semne

că în ale politice, e, de și sunt diplomat al școalei de științe politice din Paris, mă asemăn totuși cu faimosul Jourdain al lui Molière, care făcea prosă fără să știe; tot așa fac și eu pasămite acte politice fără să-mi dau seamă. În urmă cugetând m'am consolată puțin de această ironie, zicându-mi că dacă eu fac atât de puțină politică în cât nici nu știu care e actul politic și semnificarea lui, în schimb prietenul meu făcea prea multe acte politice, poate chiar mai mult decât trebuie; și în natură trebuie să existe o compensare de acte.

De aceea pentru mine, care nu aveam iluziuni mari în privința aptitudinii parlamentelor de a face legi bune, intrarea în parlament și vederea mai de aproape a modului cum se lucrează legile, a fost o nouă decepție. Știam de mai înainte că parlamentele nu pot să facă legi bune, fiind adese-ori lipsite, după cum arată H. Spencer, de cunoștințele necesare, nu credeam însă că aducându-li-se elementele necesare spre a face o bună lege, aceste corpuri luminate vor persista totuși să facă legi rele.

În astfel de circumstanțe, rog pe aceia care mă cunosc ideile, să nu creadă că am devenit sceptic or apostatul lor, fiind-că nu încerc să le transform în legi. Și azi sânt pentru falimentul la civili, pentru pedepsirea cametei și a beției publice, pentru introducerea casierelor judiciare, pentru despoliticisarea instituțiilor financiare de credit, etc., dar întru cât nu am posibilitatea, or speranța de a realiza aceste idei, prefer ca ele să fie propuse de aceia a căror voce e ascultată în parlament, iar eu să rămân un simplu luptător și votător.

Dacă nu alt ceva, am căpătat cel puțin oarecare experiență, în prima sesiune parlamentară, la care am luat parte.

I. Tanoviceanu

JURISPRUDENȚĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, S. I

Audiența de la 4 Noembrie 1905

Președenția D-ului G. N. B A G D A T, Consilier

Firma Allgemeine Elektrizitäts Gesellschaft din Berlin cu A. Braunstein

Competință.—Competința ratiōe materiae.— Dreptul părților de a o ridica direct în casație.—Daune cerute de la o societate de tramvai, în calitate de comitentă, răspunzătoare de faptele prepușilor săi.—Competința tribunalului de a judeca în prima instanță, când ele întrec suma de 1500 lei.— (Art. 109 Pr. civ. și 55 din legea jud. de ocoale).

1. *Excepțiunile de incompetență «ratione materiae», fiind de ordine publică, se pot invoca, conform art. 109 pr. civ. direct în casație.*

2. *În principiu, judecătorii de ocol nu au competența de a judeca în prima instanță, în materie personală și mobilă, de cât până la valoarea de 1500 lei capital și interese; și, la acest principiu nu se poate deroga de cât atunci când un text de lege dispune contrariul în mod expres.*

Astfel, daunele cerute de la o societate de tramvai, ce este ținută răspunzătoare ca comitentă conform art. 1000 cod civil, nefiind provenite dintr'un delict sau contravențiune săvârșită de dēnsa, așa precum prevede art. 58 al 6 l. j. p., pentru a fi competentă judecătoria până la orice valoare, urmează că instanța competentă de a judeca, în specie, cererea de despăgubiri ce este mai mare ca 1500 lei, este tribunalul ca primă instanță.

Decisiunea 438/905.— Casată, în urma recursului făcut de Firma Allgemeine Elektrizitäts Gesellschaft din Berlin contra sentinței Tribunalului Iași, s. III cu No. 266/904, dată în proces cu A. Braunstein.

Curtea,

Ascultând pe d. avocat G. G. Danielopol în dezvoltarea motivelor de casare;

Pe d-l avocat N. Alexandrescu în combateri;

Deliberând,

Asupra mijlocului de casare invocat:

«Violarea art. 58 al. 6 și art. 71 al. 1 din legea judecătorilor de ocoale. În adevăr, judecătoria de pace și tribunalul în apel nu sunt competente să judece acțiunile care derivă dintr'un quasi-delicț, cum este în speță; aceste acțiuni sunt de competența tribunalului ca primă instanță.

«Prin urmare judecătoria ocolului I Iași și Tribunalul de Iași, s. III declarându-se competente să judece acest proces au violat art. 58 al. 6 și art. 71 al. 1 din legea judecătorilor de ocoale».

Având în vedere sentința Trib. Iași s. III cu No. 266/904, supusă recursului;

Având în vedere că prin acțiunea care face obiectul procesului de față, intimatul în acest recurs, A. Braunstein, a cerut ca recurenta firmă Allgemeine Elektrizitäts Gesellschaft din Berlin, concesionara tramvaiurilor electrice din Iași, să fie condamnată a-i plăti suma de 3000 lei, ca daune, provenind din faptul că în seara de 9 Decembrie 1902, din culpa conductorului Th. Tiulescu și a manipulantului Ioan Luca, oameni de serviciu a numitei societăți, a fost lovit și trântit la pământ de vagonul electric No. 15, fapt prin care i s'a cauzat daune în suma sus arătată;

Având în vedere că tribunalul, statuând în apel asupra acestei acțiuni, prin sentința atacată, a admis în parte apelul făcut de A. Braunstein în contra cărței de judecată a judelei ocol. I Iași cu No. 980/904, și a condamnat pe numita societate să plătească lui Braunstein, ca daune, suma de 900 lei plus 100 lei cheltueli de judecată;

Având în vedere că mijlocul de casare ce se invocă de societatea recurentă, consistând într'o excepție de

incompetință *ratione materiae*, și ca atare de ordine publică, se poate invoca, conform art. 109 pr. civ. pentru prima oară d'înaintea acestei Inalte Curți, de și n'a fost propus la tribunal;

Considerând că în principiu judecătoriile de ocol, nu au competența de a judeca ca primă instanță în materie personală și mobilă, de cât până la valoarea de 1500 lei capital și interese (art. 55 din l. jud. de pace);

Considerând că la acest principiu nu se poate déroga de cât atunci când un text de lege dispune în mod expres alt-fel;

Considerând că daunele pretinse prin acțiunea de față, fiind cerute de la recurenta societate în calitatea ei de comitentă, răspunzătoare în baza art. 1000 C. c. de faptele prepușilor săi, și dar neprovenind în cee-ce o privește dintr'un delict sau contravențiune săvârșite de dânsa, casuri în cari judecătoriile de ocol sunt competenți a judeca cererile de despăgubiri civile chiar când părțile n'au intrat pe calea penală, conform art. 58 al. 6 și 71 al. 1 din legea judecătoriilor de pace, instanța competentă a judeca acțiunea de față, conform dreptului comun, suma cerută fiind mai mare de 1500 lei, era tribunalul, iar nu judele de ocol, ca primă instanță, cum au judecat în specie instanțele de fond;

Considerând că ast-fel fiind, mijlocul de casare invocat se găsește întemeiat.

Pentru aceste motive, Curtea, casează, etc.

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, Secția III

Audiența de la 11 Ianuarie 1906

Președinția D-lui C. C. ȘTEFANESCU, Președinte

Ministerul de Finance cu Miltiade Barbu

Art. 47 al. 2 din legea timbrului. — Inzestrare făcută de părinți. — Taxă de înregistrare. — Dependența acestei taxe de condiția de supraviețuire a copilului înzestrat. — Plată nedatorită. — Acțiune în repetițiune. — Eroare de fapt și eroare de drept.

1° Potrivit aliniatului II de sub art. 47 din legea timbrului, copiii înzestrați de părinți nu sunt datorii a plăti taxa de înregistrare a dotei de cât la deschiderea moștenirii părinților înzestrători, de unde rezultă că, pentru ca dânsii să fie ținuți la o asemenea obligație, trebuie să supraviețuiască părinților lor.

2° Cazul de supraviețuire fiind viitor și incert constituie o adevărată condițiune care, până la îndeplinirea ei, suspendă existența obligațiunei.

Este supusă acțiunei în restituire plata nedatorită făcută din eroare, și legea nu a făcut nici o distincțiune între eroarea de fapt și eroarea de drept, în această privință.

Decisiunea 4/906. — Respins recursul făcut de Ministerul de Finance contra decisiunei Curții de apel din București cu No. 118/905, s. II în proces cu Miltiade Barbu.

Curtea,

Ascultând pe d. avocat C. Marinescu, în desvoltarea motivelor de casare;

Pe d. avocat Otulescu, în combateri;

Asupra motivului de casare:

«Exces de putere și greșită interpretare a art. 10 și 47 din legea timbrului.

«D-l Miltiade Barbu la facerea actului dotal al ficei sale Eugenia cu D-l N. Stancovici plătește taxa de înregistrare la dota pe care li-o constituie. După oare care timp de la săvârșirea căsătoriei, părintele înzestrător cere de la Ministerul de Finance restituirea taxelor plătite, pe motiv că nu le datora. Tribunalul și Curtea de apel admit cererea pe considerațiunile că taxele nu se datoresc de cât condițional, și în al doilea rând, pentru că reclamantul le-a plătit din eroare. Din citirea și juridica interpretare a art. 10 și 47 din legea timbrului, se poate ușor vedea că taxele percepute la un act dotal, au o justă cauză de percepere, și cei cari le plătesc, le plătesc știind ce fac, legea fiind cunoscută tuturor. Art. 47 nu stabilește altceva de cât termenul de plată, care este moartea înzestrătorului, putându-se achita taxele și înainte de termen, fără a se recunoaște dreptul de restituire în acest din urmă caz. Art. 74 nu stabilește alte ipoteze de unde s'ar putea deduce o condițiune, nici Tribunalele nu pot prin urmare să stabilească alte ipoteze de cât acelea ale legii, numai pentru a face să reiasă o condițiune, atuncea când legea nu a înțeles să prevadă de cât un termen. Curtea de apel din București, s. II, eșind din cele prevăzute de articolele legii timbrului, care ca ori-ce lege fiscală nu se poate întinde prin interpretare, și-a depășit puterile și a dat o greșită interpretare art. 10 și 47 din legea timbrului».

Având în vedere recursul făcut de Ministerul de Finance în contra decisiunei Curței de apel din București cu No. 118 din 1905;

Având în vedere că, prin această deciziune, Curtea ordonă restituirea taxei de înregistrare ce Miltiade Barbu plăti pentru dota ficei sale, ca plată nelegal percepută de Stat;

Considerând că, conform art. 10 combinat cu art. 59 din legea timbrului, Statul poate fi obligat a restitui taxele de înregistrare percepute pe nedrept;

Considerând că, după aliniatul II de sub art. 47 din sus menționata lege, copiii înzestrați de părinți nu sunt datorii a plăti taxa de înregistrare a dotei de cât la deschiderea moștenirii părinților înzestrători, de unde rezultă că, pentru ca dânsii să fie ținuți de o asemenea obligație, trebuie să supraviețuiască părinților lor;

Considerând că, cazul de supraviețuire fiind viitor și incert, el constituie o adevărată condițiune, iar nu un termen;

Considerând că dacă este adevărat că ceea ce s'a plătit înainte de termen nu se poate cere înapoi conform art. 1022 C. civ., nu este tot astfel când plata s'a făcută în virtutea unei obligațiuni, a cărei existență era subordonată unei condițiuni suspensive, căci până la îndeplinirea condițiunei obligațiunea nu există;

Considerând că, aceasta fiind starea de fapt și de drept a speciei, taxa primită de Stat era ilegal percepută și urma a fi restituită;

Având în vedere a doua parte din motivul de casare prin care se susține că, pentru a se admite acțiunea în restituire a unei plăți nedatorite, trebuie ca cel ce a făcut plata să fi fost în eroare, și nimeni nu este presupus a nu cunoaște legea;

Considerând că acest mijloc de apărare nu a fost pus în discuția instanței de fond;

Că, afară de aceasta, textul legii nu face nici o distincțiune între eroarea de fapt și eroarea de drept când dispune asupra restituirii plății făcute pe nedrept, și tăcerea legii este cu atât mai semnificativă, cu cât, când leginitorul voește a stabili o asemenea deosebire între aceste două genuri de erori, el o spune categoric, astfel precum o face prin art. 1206 C. civ. privitor la revocarea mărturisirei judicioare;

Considerând că mijlocul de casare fiind neîntemeiat și din acest punct de vedere, el urmează a se respinge; Pentru aceste motive, Curtea, respinge, etc.

Tribunalul civil din Nancy, 30 Ianuar 1905

Cheltueli de înmormintare și ale ultimei boli.—Oblig. naturală. — Dreptul copiilor cari au plătit aceste cheltueli de a le repeta de la frații săi renunțatori. — Art. 1092 § 2 C. civ. rom.

Cheltuelile de înmormintare ca și acele ale ultimei boli, la caz de deces, constituind pentru copiii defunctului o obligație naturală de la care ei nu se pot sustrage prin renunțarea la moștenirea părintelui lor; de aici rezultă că copilul care a primit moștenirea și a plătit aceste cheltueli din banii săi proprii, este în drept să ceară de la frații lui renunțatori partea lor contributivă, de câte ori în moștenire nu s'au găsit bani necesari pentru acoperirea cheltuelilor menționate.

(Din *Revue du Notariat*, anul 1905, p. 259, No. 11632).

Observație.—Tot în acest sens s'a pronunțat și Tribun. din Boulogne-sur-Mer, la 28 Oct. 1902. Vezi *Revue du Notariat*, No. 11377. Vezi asupra obligațiilor naturale, Massol, *De l'oblig. naturelle en droit romain et en droit français* (Paris, 1858); și t. VI a Coment. noastre, p. 6 urm.

Cheltuelile de înmormintare, de care se vorbește în sentința tribun. din Nancy, sunt privilegiate (art. 1720, 2°).

Este de observat în această privință că textul nostru vorbește, conform art. 19 din legea belgiană, de cheltuelile îngropării în raport cu condiția și starea defunctului.

De și aceste cuvinte lipsesc din textul fr., totuși doctrina și jurisprudența din Franța, se pronunță în acelaș sens. Vezi Aubry et Rau, III, § 260, p. 212, (ed. a 5-a); Baudry et Loynes, *Privil. et hypothèques*, III, 320; Guillouard, *Idem*, I, 207; Planiol, II, 2256; C. Bordeaux, *Revue du Notariat*, 1905, p. 353, No. 12061 și D. P. 1904. 2. 326.

Sunt de asemenea privilegiate: cheltuelile boalei celei din urmă, făcute în curs de un an (art. 1729, 3°). Și în această privință redacția textului nos-

tru se deosebește de acel francez. (Cpr. art. 2101, 3° C. fr., modificat prin legea din 30 Noembrie 1892).

Prin boala *cea din urmă*, trebuie să înțelegem nu numai aceea de care debitorul a murit, dar și aceea care, în curs de un an, a precedat falimentul său insolabilitatea lui. Cpr. Planiol, II, 2258; Aubry et Rau, III, § 260, p. 212, nota 15 (ed. 5-a); Massé, *Dr. comm.*, IV, 2938; Thézard, *Privil. et hypothèques*, 375; Valette, *Idem*, No. 27, p. 30 urm.; Martou, *Privil. et hypothèques*, II, 367, p. 74. Iată, în adevăr, cum s'a exprimat în această privință raportorul legii belgiane (Lelièvre), care a trecut, în această privință, neschimbată în legea noastră: «Prin cuvintele *boala cea de pe urmă*, nu trebuie să înțelegem numai boala de care debitorul a murit, ci și aceea care, în curs de un an, a precedat falimentul său insolabilitatea lui. Medicul care a îngrijit pe un bolnav, așteptându-se a fi plătit, nu trebuie să-și piardă creanța, pentru-că, înainte de timpul când aceste datorii se plătesc de obicei, debitorul a fost declarat falit sau a devenit insolubil». Noul text francez, modificat prin legea din 30 Nov. 1892, a curmat în acest sens controversa ce exista sub codul civil. Iată, în adevăr cum se exprimă, noul text, modificat prin legea menționată: «Les créances privilégiées sont.... 3° les frais quelconques de la dernière maladie, quelle qu'en ait été la terminaison, concurrement entre ceux à qui ils sont dus».

D. Alexandresco

BIBLIOGRAFIE

A apărut: **Jurisprudență Română, coprinzând jurisprudențe stabilite de cele trei secțiuni ale Inaltei Curți de casație și justiție, în cursul anului 1905, relative la următoarele materii:** Codul civil, C. Caragea, C. Calimach, C. com., C. Just. militare, Cod. Pen., C. silvic, Contencios administrativ, Constituție, Legea constituirii corpului de avocați, Lg. creditului, Lg. electorală, Lg. fond. com., Lg. de expropriere, Lg. imp. funciar, Lg. interpr. din 1879, Lg. instr. bunurilor Statului, Lg. jud. de ocoale, Lg. licenților, Lg. mărcilor de fabrică, Lg. mineilor, Lg. numelui, Lg. org. judecătorești, Lg. org. com. rurale, Lg. patentelor, Lg. pensiunilor, Lg. poliției rurale, Lg. proprietarilor, Lg. pentru regularea propr. în Dobrogea, Lg. rurală, Lg. sanitară, Lg. servitorilor, Lg. taxei de 5%, Lg. taxelor militare, Lg. timbr. și înreg., Lg. de urmarire, Lg. vamală, Lg. zaharinei, Procedura civilă, Pr. pen., Regulamentul hotărnicilor, R. Lg. pensiunilor, R. poliției porturilor și R. de priveghere sanitară, de *Al. I. Borș*, student în drept, funcționar la Buletinul Inaltei Curți de casație și justiție, **Prețul 2.50 lei. deposit la redacția ziarului Curierul Judiciar, Calea Rahovei 5.**